

Tribuna David Bueno. Director de la Càtedra de Neuroeducació UB-EDU1st

STEM on estem

L'any 2015, la Comissió Europea va engegar el projecte Hypatia, que manleva el nom de la filòsofa, astrònoma i matemàtica grega de finals del segle IV. L'objectiu és afavorir l'acostament de les nenes i les noies a les branques de coneixement conegudes com STEM, acrònim en anglès de ciència, tecnologia, enginyeria i matemàtiques, que juga amb el significat de la paraula anglesa *stem*, literalment "tija". Més enllà de considerar si aquestes disciplines acadèmiques constitueixen una tija o si són un branquilló més dins el coneixement i la cultura humans, molt més amplis i transversals, a Catalunya aquest curs que tot just comença el nombre de noies que cursen estudis STEM representen només el 20% d'estudiants en aquestes disciplines.

SEGONS DADES DE L'AQU, l'any 2020 el 56% de titulats de màster en quasi tots els àmbits eren dones, llevat de les enginyeries. Tanmateix, malgrat que la presència de dones en els estudis universitaris és majoritària a ciències de la salut, on n'hi ha 7 de cada 10, en les carreres STEM només n'hi ha 2 de cada 10. S'ha parlat molt dels estereotips de gènere en aquests àmbits, de la manca de referents femenins i de les dificultats de conciliació entre la vida professional i la familiar com a factors principals que perpetuen aquesta ínfima proporció. No és res nou afirmar que sense una igualtat completa de gèneres no hi pot haver una justícia social autèntica, i que sense un equilibri real en les diferents titulacions i àmbits del saber no hi pot haver una igualtat completa de gèneres. On vull anar a parar amb aquestes disquisicions?

“Mentre considerem que hi ha masculinitats i feminitats, i no simplement humanitats diverses, ens estarem fent trampes al solitari.

POC ABANS DE L'ESTIU, des de la Càtedra de Neuroeducació que codirigeixo vam realitzar unes formacions en un grup de centres de primària, secundària i batxillerat, als quals vam demanar, com a treball final, que argumentessin alguna de les pràctiques educatives que realitzen des de la perspectiva de la neurociència. És a dir, com la proposta pedagògica que han treballat aprofita el funcionament normal del cervell i com contribueix a enriquir-lo, que és un dels objectius de la neuroeducació. Una de les propostes que ens van presentar em va fer pensar molt en tot això de les noies i l'STEM. El projecte estava molt ben treballat i justificat, tant des de la perspectiva pedagògica com neurocientífica. Consistia, de manera breu, a treballar el tema dels referents femenins en STEM a través d'una sèrie d'activitats lúdiques però amb requeriments cognitius, per activar tot el potencial cerebral. Això és el que acostumen a fer tots els projectes similars, inclòs l'Hypatia.

TANMATEIX, LES MEVES REFLEXIONS em van dur a l'altre extrem. Lògicament cal valorar i potenciar la participació femenina en l'STEM, per simple igualtat de gènere i justícia social, més enllà d'arguments

de tipus econòmic (per exemple per l'impacte positiu que es diu que tindria en el PIB). Ara bé, en certa manera, això implica continuar veient l'acadèmia amb una perspectiva de gènere masculina. És portar les noies al que tradicionalment ha estat una manera de pensar diguem-ne més masculinitzant. Per tant, per tenir èxit, penso que caldria fer també simultàniament el procés invers. És a dir, acostar referents masculins als nens i als nois sobre la importància de tenir cura dels altres i de la família, dels fills i de la llar. Sobre la imprescindible conciliació entre la vida professional, personal i familiar, amb independència del gènere. No és també part indispensable en la igualtat necessària per promoure la justícia social imprescindible?

QUAN HO VAIG COMENTAR als centres educatius on estàvem impartint la formació, vaig percebre moltes mirades de desconcert. No de rebuig, sinó simplement de desorientació. Estic convençut que sense projectes com l'Hypatia no s'arribarà a aquesta igualtat, però també estic absolutament convençut que calen projectes en l'altre direcció, que valorin els rols de la masculinitat no només en els aspectes professionals, acadèmics i del coneixement, sinó també socials i familiars. Fins que no estiguem convençuts d'això difícilment es podrà arribar a una igualtat de gènere efectiva i, per extensió, a una justícia social completa. O, anant encara un pas més enllà, potser mentre considerem que hi ha masculinitats i feminitats, i no només que hi ha simplement humanitats diverses que han d'implicar-se en tots els aspectes socials, familiars, acadèmics, polítics, econòmics i culturals, ens estarem fent trampes al solitari. Segurament és per això que encara STEM on estem (si se'm permet el joc de paraules).